श्रीकृष्णार्पणमस्तु.

# વીર અભિમન્યુ

નામના

પં૦ રાધેશ્યામ કવિરત્ન પાસે

ખાસ લખાવેલા નાટકનો સાર તથા ગાયનો.

---

પ્રગટ કરનાર,

**નવી આલફ્રેડ નાટક મંડળી.**

પ્રોપ્રાયટર માણેકજી જીવણજી માસ્તર,

હાલ મુકામ ન્યોર્જ થીએટરમાં, સ્ટેશન રોડ-સુરત.



સુરત-ચૌટાના પુલ ઉપર આવેલા "સુરત સીટી" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં ઠાકોરદાસ માનસિંહે છાપી.

આવૃત્તિ ૪ થી. સને ૧૯૨૦

કીમત ચાર આના.

---

**આ ચોપડી સને ૧૮૬૭, ના આકટ પ્રમાણે**
**રજીસ્ટર કરાવી છે.**

---

# દીબાચો.

મહાભારતના દ્રોણપર્વમાં **"અભિમન્યુના ચક્રાવા"** સંબંધી કથા છે, તે આધારે, ભટ પ્રેમાનંદે કાવ્યરૂપે એ કથા વર્ણવી છે. બૃહત કાવ્યદોહનમાં, અભિમન્યુ જ્યારે યુદ્ધમાં જાય છે, ત્યારે ઉત્તરાને મળે છે. અને તેમાં **"ઋતુદાન"** નો પ્રસંગ ચીતરાયલો છે. હીન્દી કવિઓએ તે પ્રસંગે, ઉત્તરા કુમારીને સગર્ભા ચીતારી છે!

આ **"અભિમન્યુ"**નો નાટક, હીન્દી કવિએ લખેલો છે, ને તેમાં ત્યાંની (ઉત્તર–હીન્દની) માન્યતા પ્રમાણે ગર્ભિત પ્રસંગ લ્હેવામાં આવ્યો છે, એ સંબંધી અત્રે ખુલાસાની જરૂર ધારી છે; કેમકે આ નવી આવૃત્તિ, મુંબઇના પ્રેક્ષક વર્ગ માટે પ્રકટ થતી હોવાથી કોઇને શંકાનું કારણ રહે નહિ.

લી૦

ન્યુ આલફ્રેડ નાટક મંડળીના માલેક.

# પાત્ર પરિચય.

| પુરૂષ પાત્ર | |
|---|---|
| ભગવાન્ શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર, જગજાહેર છે. | કરણ, અશ્વત્થામાં } દુર્યોધનના પક્ષપાતી |
| યુધિષ્ઠિર, પાન્ડવ નરેશ | ભગવાન્ શંકર, વિખ્યાત દેવતા |
| ભીમ, અર્જુન, સહદેવ, નકુલ } યુધિષ્ઠિરના ભાઇઓ | દારૂક, શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રના સચિવ |
| વીર અભિમન્યુ, અર્જુનનો પુત્ર | રાજા બહાદુર, વિદુષક |
| દુર્યોધન, કૌરવ નરેશ | કરમચંદ, રાજા બહાદુરનો પાડોશી |
| જયદ્રથ, દુર્યોધનનો પક્ષપાતી એક યોધો | **સ્ત્રી પાત્ર.** |
| દુઃશાસન, દુર્યોધનનો ન્હાનો ભાઇ | સુભદ્રા, અર્જુનની સ્ત્રી અભિમન્યુની માતા |
| મહાત્મા, દ્રોણાચાર્ય કૌરવના સેનાપતિ | ઉત્તરા, અભિમન્યુની સ્ત્રી |
| શકુની, દુર્યોધનના મામા | યોગમાયા, સ્ત્રીવેસમાં શ્રીકૃષ્ણચંદ્રની માયા |
| | સુન્દર, રાજા બહાદુરની સ્ત્રી એના ઉપરાંત સુત્રધાર, નટ, નટી, સિપાહી, સખિયાં, શિવગણ, વીગેરે વીગેરે. |

ॐ श्री

કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ.

# વીર-અભિમન્યુ

## મહાભારત અન્તર્ગત હીન્દુ ધારમિક નાટક.

## સાર

### પ્રથમ અંક.

રંગભૂમિ—સુત્રધાર નટી નટ સહપ્રભુ પ્રાર્થના; વીર અભિમન્યુ નાટકનો ઉદ્દેશ અને પ્રારંભ કરે છે.

**પ્રવેશ ૧ લો**—પાંડવોનો બગીચો, શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર અને અર્જુન રથ ઉપર ચડીને આવે છે. અર્જુન પોતાના ગુરૂશ્રી દરોણાચાર્ય સામે યુદ્ધ કરવા ના પાડે છે, શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર, ગીતા ગ્નાનના ઉપદેશાર્થ! અર્જુનની શંકા નિવારણ કરે છે અને તેને સનસપ્તકો સાથે યુદ્ધ કરવા લઇ જાય છે.

**પ્રવેશ ૨ જો**—દુર્યોધન પોતાના સૈન્યાપતિ દરોણાચાર્ય માટે એવી શંકા કરે છે, કે તેઓ પાંડવો સાથે મળી ગયાં છે. આ શંકાને જયદ્રથ તથા દુ:શાસન ટેકો આપે છે. એટલામાં મહાત્મા દરોણાચાર્યજી ત્યાં આવી પહોંચે છે. દુર્યોધન તેમને ચીડાવે છે, ઉસ્કેરે છે દરોણાચાર્ય એવી પ્રતિગ્ના કરે છે, કે ચક્રવ્યુહ રચીને પાંડવોના વીરનરનો ભોગ લ્હેવો.

**પ્રવેશ ૩ જો**—મહારાજા ધર્મરાજ યુદ્ધિષ્ટર, પોતાના ભાઇયોને ઉપદેશ આપે છે. એટલામાં સહદેવ ખબર લાવે છે, કે દરોણાચાર્ય ચક્રવ્યુહ રચેલું છે, અને તે અર્જુન સિવાઈ કોઈ તોડી શકે તેમ નથી. અર્જુન તો સનસપ્તકો સાથે યુદ્ધ કરવા ગયા છે, ને તે સ્થાન તેઓ છોડી શકે તેમ નથી, મહારાજા યુદ્ધષ્ટર વગેરે વિમાસણ કરે છે, ત્યાં અરજુનનો બાણાવળી પુત્ર અભિમન્યુ, ચક્રવ્યુહ તોડી નાંખવાની પ્રતિગ્ના કરે છે. ત્યાં આનંદ થાય છે!

**પ્રવેશ ૪થો**—અભિમન્યુ લડાઈમાં જતાં પહેલાં પોતાની પત્નિ ઉત્તરાને મળવા જવાનો વિચાર કરે છે.

**પ્રવેશ ૫ મો**—ગર્ભવતી ઉત્તરાકુમારી પોતાની સખીઓ સાથે વિનોદ કરતી પતિદર્શન માટે આતુર થયલી દેખાય છે. ત્યાં અભિમન્યુ આવી મળે છે અને યુદ્ધમાં જવા માટે રજા માંગે છે. ઉત્તરા આ ખબરથી બહુ શોકાતુર થાય છે. તેમના હૃદયમાં ઓચીંતી અશુભ કલ્પના ઉભી થાય છે "પ્રેમાળ સ્ત્રીઓ એજ રીતે વિયોગ સમયે બ્હાવરી બને છે." એ રીતે અભિમન્યુ સમજાવે છે. ઉત્તરાકુંવરી ધર્મ કાર્ય નિમિત્ત રજા આપે છે, ત્યાં મહારાણી સુભદ્રા દેવી આવે છે. તેમને યુદ્ધમાં જવાની વાત કરે છે. વીર ક્ષત્રીય પાંડવ કુળદીપક અભિમન્યુએ સંગ્રામમાં ઉતરવું, એવી માતાની આજ્ઞા થાય છે. અભિમન્યુ રાણી પાસથી રજા લ્હે છે.

**પ્રવેશ ૬ ઠો**—દુર્યોધનનો એક સભાસદ નબળાઈમાં સબળાઈ બતાવતો આવે છે ત્યાં એક સિપાઈ આવીને તેને લડાઈમાં ઉતરવા જણાવે છે. વડાઈખોર સભાસદ તેને વાતોમાં ઉડાવે છે, ને પોતાની સ્ત્રી પાસે ડંફાસ મારે છે.

**પ્રવેશ ૭ મો**—ચક્રવ્યુહ રચના—વ્યુહના દરવાજાપર શૂરવીર જયદ્રથ ચોકી કરે છે. અભિમન્યુ આવતાં બન્ને લડે છે અને જયદ્રથને હરાવીને ત્યાંથી ચક્રવ્યુહમાં પ્રવેશ કરે છે, તેટલાં દુર્યોધન અને તેના સાથીઓ છળભેદથી અભિમન્યુને પકડી તે તેને મારી નાખે છે.

## ટેબલો.

## પહેલો અંક સમાપ્ત.

## અંક ૨ જો.

**પ્રવેશ ૧ લો**—સંસપ્તકો સાથે યુદ્ધમાં વિજય મેળવીને અર્જુન, શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર પ્રભુ સાથે આવે છે. અરજુન અપશુકન જણાયાથી વ્યાકુળ થાય છે. શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર તેમને શાંત કરે છે.

**પ્રવેશ ૨ જો**—અભિમન્યુ રણમાંથી પાછા ન ફરવાથી ઉત્તરાકુમારી ચિન્તાતુર થાય છે. સખીઓ ધિરજ આપે છે.

**પ્રવેશ ૩ જો**—દુર્યોધનના સભાસદનો મદ ઉતારવાને તેની સ્ત્રી, પુરૂષના પોશાકમાં આવે છે અને તેને બનાવે છે!

**પ્રવેશ ૪ થો**—મહારાજ યુદ્ધિષ્ટર, અભિમન્યુના અકાલ મરણનો શોક કરે છે ભીમ પ્રતિજ્ઞા કરે છે, કે અભિમન્યુના દેહ બદલે અઠાણું ધતરાષ્ટ્રો ( કૌરવો )નો સંહાર કરીશ એટલામાં અરજુન, અને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન આવે છે. પુત્ર દર્શન માટે આતુર અર્જુન, અભિમન્યુની કુશળતા પુછતાં, યુદ્ધિષ્ટર તેના શોકજનક મરણની ખબર આપે છે. અરજુનને બહુ ખેદ થાય છે, અને તેના મરણનું કારણભુત કયો શખ્સ છે, તે પુછે. જયદ્રથ તેનું કારણ છે, આ સાંભળી અરજુન પ્રતિજ્ઞા કરે છે, કે આવતી કાલે સુર્યાસ્ત પહેલાં જયદ્રથને મારૂં નહિ તો હું પોતાના શરીરને ચિતામાં બાળીને ભસ્મ કરીશ. આ પ્રતિજ્ઞા સિદ્ધ કરે છે.

**પ્રવેશ ૫ મો**—દુર્યોધનનો બડાઈખોર સભાસદ પોતાની સ્ત્રીને ઠગવા માટે પોતાના એક મિત્ર કરમચંદ મારફતે પોતાના મરણની જુઠી ખબર આપે છે તેની સ્ત્રીને આ વાત માલમ પડવાથી તેનો પોતાનોજ રકાસ થાય છે.

**પ્રવેશ ૬ ઠો**—શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર માયા રચે છે અને યોગમાયાને એવી રીતે આજ્ઞા આપે છે, કે આવતી કાલે સુર્યને માયાના વાદળથી ઢાંકી નાખવું. અને ઇશારો થતાં વાદળ કહાડી નાખવું. યોગમાયા જાય છે. અરજુન આવતા તેને લઈને શ્રીકૃષ્ણ કૈલાસમાં શંકરનું પાશુપત્ય બાણ લેવા જાય છે.

**પ્રવેશ ૭ મો**—કૈલાસમાં અર્જુન તથા શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર શ્રીશંકરનું આરાધાન કરે છે શંકર મહાદેવ પ્રસન્ન થાય છે. અને પાશુપત્ય બાણ આપે છે.

**પ્રવેશ ૮ મો**—મહાદેવી સુભદ્રા, પોતાના પુત્ર અભિમન્યુના મરણથી શોકાતુર થઈ રહેલાં છે. ત્યાં શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર આવીને તેને શાન્ત કરે છે; એટલામાં ઉત્તરા કુંવરી વિધવા વેશે કલ્પાંત કરતી આવે છે, અને સતી થવાની આજ્ઞા માગે છે. ઉત્તરા સગર્ભા હોવાથી શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ તેને સતી થતી અટકાવે છે. કેમકે ગર્ભ, એક પ્રતાપી ભારતવીર છે.

## બીજો અંક સમાપ્ત.

## અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—જયદ્રથને મારવાની અરજુનની પ્રતિજ્ઞા જાણીને જયદ્રથ ગભરાય છે. આ ભયમાંથી બચાવવાને દુર્યોધન તથા દુશાસન શુરવીર મહાત્મા દરોણાચાર્યને વિનવે છે. અંતે દયાળુ દરોણાચાર્યે, જયદ્રથને શુચીવ્યુહમાં છુપાવવાને લઇ જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—ભીમ ધૃતરાષ્ટ્રને મારી પોતાની પ્રતિજ્ઞા પુરી કરે છે.

પ્રવેશ ૩ જો—સૂર્ય અસ્ત થતાં સુધી અર્જુન પોતાની પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે જયદ્રથને મારી ન શકવાથી ચિતામાં બળવા ચાહે છે. દુર્યોધન તથા જયદ્રથ ત્યાં આવીને અરજુનને ચીડાવે છે, ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુના ઇશારાથી વાદળ વીખરાઇ જાય છે અને હજી સૂર્યનારાયણ અસ્ત નથી થયા, એવો દેખાવ થતાં અરજુન પાશુપત્ય બાણ ચડાવે છે, અને ત્યાંજ હાજર રહેલા જયદ્રથનું શીર ઉડાવી દે છે. અરજુનની પ્રતિજ્ઞા પુરી થાય છે, અને દેવ–વાણી સાથે વિજય પુષ્પ ફરે છે, જયનાદ થાય છે! યુદ્ધિષ્ટર ભીમ વગેરે શ્રીકૃષ્ણપ્રભુની સ્તુતી કરે છે.

## સમાપ્ત.

શ્રી

કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ.

# વીર-અભિમન્યુ

નટ, નટી અને સુત્રધાર— ૧

જય ગણપતિ ગણનાયકે, જય ગજવદન ગણેશ
જય ગૌરીપતિ જગપતિ, મંગલ કરન મહેશ
જય જય જગદીશ કૃપાલીજી, વિશ્વમ્ભર અખિલેશ
જય જય ગુરૂદેવ કૃપાયતન, ઇષ્ટદેવ હૃદયેશ
નાથ હમ શરણાગત હંય, ઔર યહ વર માંગત હંય
સુફલ અપના અભિનય હો, ઔર જીવન સુખમય હો
તુમ જગધર હો, વિશ્વમ્ભર હો, ગુણ આગર હો
નટનાગર હો સુખ સાગર હો

નટ, નટી અને સુત્રધાર— ૨

ભારત વીરોં કી યાદ મેં યહ ગાના ભી રોના હય
પાની હી નહીં હય પાત્ર મેં આઁસુઓ સે મુહ ધોના હય
હુયે ધર્મવાન ધનવાન ઈસી ભારતમેં ઔર બડે (૨)
વિદ્વાન ઇસી ભારતમેં
થી બલવાનોંકી ખાન ઇસી ભારતમેં યા સબસે ઉંચા જ્ઞાન ઇસભારતમેં
અબ ઉન્હીં કે હમ સન્તાન, હુવે અજ્ઞાન, મિટા સબ માન,
ગઈ સબ આન
હાય ! આલસ્ય ઔર ઉન્માદ મેં, સબ ખોયા ઔર ખોના હય
યહ ગાના ભી રોના હંય

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન— ૩
હમ ભગતન કે ભગ્ત હમારે અર્જુન સુનોં પ્રતિજ્ઞા હમરી
યહ બ્રત ટરે ન ટારે હમ ભકતન કે
જબ (૨) ભીર પડે ભગતન પર, તબ (૨) કરત સહાયો
ભગત કે કાજ ગરૂડ વાહન તજ, નંગે પાયન ધાયો
જબ (૨) ભીર પડે ભગતન પર, તબ તબ ઉનકો ચેરો
દેખ બિચાર ભકતી હી કે કારન, રથ હાંકત હું તેરો હમ ભકતન કે
શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન— ૪

---

પંચ તત્વ દશ ઇંદ્રિયાં યહ સર્વત્ર સમાન
દેહ સદાં જડ રૂપ હૈ, દેહી ચૈતન્ય જાન
દશ પંચ મધ્ય ચૈતન્ય એક જીસકા પ્રકાશ સારો મે હય
જૈસે સૂરજ કા ગુત્પ તેજ, ચંદ્રમાં ઔર તારો મેં હય
ઉસકે પ્રકાશ હી સે યહ દેહ ચઇતન્ય રૂપ દિખલાતી હય
વહ વ્યાપક ઔર ચઇતન્ય કલા સચ્ચિદાનંન્દ કહિલાતી હય
વોહી સચ્ચિદાનંન્દ તુમ હો ઔર વોહી દેશ તુમ્હારા હય
જો તીન ગુણો સે પરે મેં હય, ઔર પન્ચ કોષ સે ન્યારા હય
વ્યવહાર મેં કર્મ પ્રધાન હય વો પર વાસ્તવ મેં નિષ્કર્મ હી હય
ઉસ જગહ એક તતસત પદ હય સંર્વ ખુલુ મિદં બ્રંમ્હ હી હય
વહ સબકી ગતી જાનતા, ઉસે ન જાને કોય
ઔર અજન્મા સદા વોહ, મરણ ન ઉસકા હોય
કટ સકતા નહીં શસ્ત્ર સે વો, અગ્ની ભી નહીં જલા સકતી
ઉડ સકતા નહીં હવાસે વો, વર્ષ ભી નહીં બહા સકતી
યે જન્મ મરણ ઔર કાલ કર્મ, ઈન સબકા ઉસમેં લેશ નહીં
આનંદ આપ મેં આપ હય વો, ઉસકો કુછ હોતા કલેશ નહીં
ઉસમેં હીંયહ નાના શરીર, બનતે ઔર મિટતે જાતે હંય
જીસ તરાહ પુરાને હોને પર યહ વસ્ત્ર બદલતે જાતે હંય
ઉસકી ઉસ અદ્ભુત શકતી કો, નહીં જડ શરીર પહિચાનતા હૈ
ઔ ઇસ શરીર કી સબહી દશા, સર્વત્ર સબ સમય જાનતા હય

વારંગના—

સજીલી સોહનીયાં આવોરી હીલમીલ ગાવોરી
પયારી ફૂલોંસી ખીલો ચંદ્ર વદની સભામે
નાચો ગાવોરી.

બીરાજો સીંહાસન રાજાજી જુગ જુગ જીવો
સાજો ઈંદ્રિ સે સીરી ધરમ રાયેજી
હમેશા સુખ પાવોજી

વારંગના— ૬

હાંરે મોરા મુરલીવાલા સાજના
સુંદર મોહની લાગત નયન બાણ
જીઅરા હેરે આજા મોરે ડેરે–હાંરે
રામ ઝરૂકે બૈઠકે સબકા મુજરા લેત
જયસી જીનકી ચાકરી વયસા ઉનકો દેત
ગોકુલ ગાંવકે રાજના નાગર નંદા–હાંરે મોરા

ભીમ— ૭

રણવીર જાઓર પ્રણવીર જાઓર બલવીર દલવીર, કુલવીર જાઓર રણમેં વિજય પાઓ, હર્ષાઓ હુલસાઓ, શંકા કછુ ન લાઓ ડંકા બજાઆઓ

અભિમન્યુ— ૮

જા ઘેરના ઘેરના ફેરના દેરના
કરૂં અબ યાંહી જાઉં
જાકર કરદું ધુમ સારે
સીયારોંમેં સિંગ નાંઇ
છીન, છીન, કરૂં દલ પલછીનમાં
ધુમ સનનન
ધુમ સનનન ધુમ
સનનન જા ઘેરના

અભિમન્યુ— ૯

દેખો પ્રેમકા પંથ નિરાલા
નયનાં થકત પ્રેમરસ પીવત ભરત ના પ્યાસ પિયાલા
દુધ ઉઠત હય મહાવેગ સે, જબ લાગત હય જવાલા
બેઠજાત હય વાહી છિન જબ જલ કા છીંટા ડાલા
કઠિન કાષ્ઠ કે ભેદન મેં જો રહતા હય મતવાલા
કમલ નાલ કબહું ના વીંધત, વોહી ભૌંરા કાલા

સખીઓ— ૧૦

પુષ્પ સુગંધિંત ફુલ (૨) કે, કરે વિકસિત ફુલવારી કો
કલીયન કલીયન ભૌરા ગુંજત ચૂમત હય હરડારી કો
ચટક (૨) કર ખિલી ચાંદની, ચોરત હય ચિત પ્યારી કો
ઉતરો હય યહ તારા મંડલ, આલીરી દેખો મોતીયા કયારી કો
હિલમિલ આવો ગાવો ગોરી નાચો દે દે તારી કો

ઉતરા— ૧૧

હે હરી ઝીંઝરી નવૈયા, પાર કરો
ધ્યાન ધરત નામ રટત લાજ રખૈયા
પાંડવ જય પાવેં હર્ષાવે તેરો ગુણ ગાવે,
જયકે ડંકે બાજે, સુખસાજે દુઃખ ભાજે.

ઉત્તરા તથા સખીઓ– ૧૨

એરી રિમઝિમ બરસત મેહ સખીરી મોહે ડર લાગે
નહિં આયો પ્રીતમ મોરેપાસ સખીરી મોહે ડર લાગે
બાદલ બરસે બિજલી ચમકે નાચત હય મન મોર રે
પિયા બિન જીયા અકુલાય તિયા કો ગર્જત જબ ઘનઘોર સખીરી
પીયા પીયા કયું રટ રહી ચાતકનીકી ભાંત
ઘન બન જાઓ ચંદ્રમાં એક બૂંદ દો સ્વાંત
મોર નયનાં બરસ રહે દોનો તરસ રહે દોનોં જીઆ ઘભરાએરે
મંચ ઠારી કદમકી છઈયાં નિઠુર ભયો સઇયાં કછુના સોહાએરે

**ઉત્તરા તથા સખીઓ- ૧૩**

મોહે પીકી ડગરીઆ દિખાદો સખી બાટ તકત મૈંતો હાર ગઈ
બડે ભોર ગયે પરસોં રણ મેં, દો રોજ ભય મોહે દર્શન મેં
નહી નૈન મેં નીંદ ન કલ મનમેં, ભઇ બૈઠે બિઠાયે બિરહન મૈં
પર મોરે લગાકે ઉડાદો સખી—મોહે પીકી ડગરીયા.
બિન નીરકે મીન જીયેગી નહી, બિન પીયકે તીય રહેગી નહીં
જબલોં મુખ ચંદ્ર લખેગી નહીં, તબલોં યેહ ચકોરી છકેગી નહીં
મેરે ચાંદ કો કોઇ ઉગાદો સખી—મોહે પીકી ડગરીયા.

---

**સુભદ્રા તથા સખીઓ- ૧૪**

જો શુરવીર રણમેં લડને જાતે હંય
વો મનમેં માયા મોહ નહીં લાતે હંય
યહ રણ ભૂમી હય ચૌસર લમ્બી ચોંડી
યોધાઓંકા હૈ ક્રોધ વહી હય કૌડી
શસ્ત્રો કી ગોટેં કાલી પીલી ધૌલી
જો ફીરતી હંય ઘર ઘર પર દોડી દોડી
જબ રંગ જાતે હંય તબહી વિજય પાતે હંય—વો મનમેં.
ઇસ દુનિયાં મેં વો હય સચ્ચા મર્દાના
જો ધારણ કરતા હય નેકી કા બાહાના
કર દિખલાયા વો જો કુછ મન મેં ઠાના
જાના ન ભૂલ કર ભી અધર્મ પર જાના
બ્રહ્માંન્ડ ઉન્હીંકા સુંદર યશ ગાતે હંય

---

**રાજા બહાદુર- ૧૫**

ખુશામદ હી સે આમદ હય બડી ઇસ લિયે ખુશામદ હય
મહારાજને કહા એક દિન બૈગન બડા બુરા હય
હમને ઝટ કહદિયા તભી તો બેગુન નામ પડા હય
ખુશામદ સે સબ કુછ રદ હય બડી ઇસલીએ ખુશામદ હય
મહારાજ કુછ દેરમેં બોલે બૈગન તો અચ્છા હય
હમનેભી ઝટ કહા તભી તો સરપર મુકટ ધરા હય
ખુશામદકીભી કુછ હદ હય બડી ઇસલિએ ખુશામદ હય

સ્વામી દિનકો રાત કહે તો, હમ તારે ચમકા દેં
યદી રાત કો દિન કહે તો હમ સુરજ ભી દિખલાદેં
ખુશામદ મેં ઇતના મદ હય, બડી ઇસલીયે ખુશામદ હય

---

સુંદર– ૧૬
મુકટપર વારી વારી જાઉં નાગર નંદા
સબદેવન મેં કૃષ્ણ બડે હંય જયુ તારો મેં ચન્દા
મોહન મોરેને મોહિ લિયો મન ડારદીયો ગરે ફંદા

ડ્રૉપ

---

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન— ૧૭
ભલાઈ બુરાઇ સોચ ના ભાઇ તજકે સબ કચાઈ ચલે ચલો
ઘતિયાં તોરી જચત નાહીં અબ કરો ચપલતાઇ,
જગત કી બતિયાં હંય સપને કી રતિયાં
લાભ ઔર હાનિકો સમાન માનતે હંય જ્ઞાની
બડહો અબ છોડકે કદરાઈ

---

ઉત્તરા તથા સખીઓ ૧૮
હરી હરિયે અબ તો સન્તાપ,
પાપી દીન મલીન દુખી મન જાને ન પુજા જાપ,
સુખ મેં તુમ્હેં બિસાર દેત હે દુખ મેં કરે વિલાપ, હરી હરિયે—
મિટે આપકે ગુણ ગાયન સે જન્મ જન્મ કે પાપ,
રાધે શ્યામ, દશા દીનોં કી જાન રહે પ્રભુ આપ

---

ઉત્તરા તથા સખીઓ ૧૯
મેરો દરદ ન જાને કોય મૈં તો પિયા કી દીવાની, મેરો દરદ—
ઘાયલ કી ગતિ ઘાયલ જાને દુજો ન જાને કોય,
સૂલી ઉપર સેજ પિયાકી કિસ બિધ મિલના હોય

---

ઉત્તરા તથા સખીઓ— ૨૦
બિના પતિ સુનો સબ સંસાર
પતિ હી વ્રત હય પતિ હી તપ હય પતિ હી હય કરવાર

પતિ હી સે પત હય ઇસ તન કી પતિ પત રાખન હાર
જબલોં પતિ હય તબલોં પત હય બીન પતિ બિપત હ઼જાર
જાકો નેહ ચરણુ મેં પતિ કે વહી પતિવ્રતા નાર
એક પતિવ્રત રહે જગતમેં તો સબ બરત અસાર
બિના પતિવ્રત કે નારીકા જીવન હય ધિકકાર બિના.

સુન્દર— ૨૧

બોલ શ્રી કૃષ્ણુ ચંદ્રકી જય
બોલ શ્રી ધર્મ્મરાજકી જય,
કૌરવ હંય સારે હઠધર્મી હોવે ઉનકી ક્ષય
ધર્મ્મવાન પાન્ડુ પુત હંય સબ
કયોં કરે કિસીકા ભય—બોલ—
કૌરવકુલકા નાશ હોયગા ઇસમે નહીં સંશય
પાન્ડવ સારે હરી ભકત હંય
જય પાવેંગે નિશ્ચય—બોલ—

## બનામે યજદાં.

### ગાયન ૨૨.

ઇસ સકલ જગતમેં કૌન હય. જીસ્ને
ઇસીસે હાર ન ખાઇ
મેરી સુન્દર મનહર ચીત કર મુઝે ન યું લજીત
યેહ કૌન ગાંવકી રીત જોડે તીકે પી કર ભાઇ
તુમ બડે હો નિરલજ ભીર મોરી માફ
કરો તકસીર બસ છુવો ન મોરા ચીર
ફિર ના કરૂં મય અયસા ભાઈ

યોગ્યમાયા— ૨૩

અહો ગિરધર નટવર પ્યારે જય જય યશોદાકે દુલારે
યે સકલ વિશ્વ હય સહારે તુમ્હારે
ભકતજનોં કે તારન હારે—દુષ્ટ ખલોં કે મારનવારે
કૈસી બરણુ તેરી અપાર શકતી પ્યારે—અહો ગિરધર

શ્રીકૃષ્ણ તથા અર્જુન—　　　૨૪

નમામિ શમ્ભુ શંકરં નમામિ સૃષ્ટિકારણં
અનન્ત શાન્ત મૂર્તયે જગત્પ્રભો કૃપામયે
પ્રચન્ડપાપખણ્ડનં વિશુધ જ્ઞાન મન્ડનમ્
જટાસુગંગ શોભિતં ભુજન્ગભસ્મિભૂષણમ્
અનંગદર્પભંજનં કૃપાનિધે ત્રીલોચનં
ત્વદિયનામ અક્ષરં જપન્તિ જે નિરંતરં
વિહાય સર્વ સંશયં વિલોકય વિશ્વ ત્વન્મયમ્
હે પાપમોચને પ્રણામ હે વિશ્વનાથ પાતુંમામ્

સુભદ્રા—　　　૨૫

હાયરી મેં અભાગી, ગિરિ સો મોપર આન ગિરો હય, હાયરી—
કૈસે રાખું જીયા કો, છતિયાં ભભક ગઇ, કિસ બિધ થામુંગી મૈ હિયા હાય

ઉત્તરા—　　　૨૬

ટૂટી હાય મોપે બિજુરીયા મોરી દઇયા
મૌત નહીં આયે તન જરો જાયે
દારૂણ બિપતિ પડી

ઉત્તરા—　　　૨૭

જબ લાજ ગઇ તબ લાજ કહાં ?
શ્રૃંગાર સુહાગકે સાથ ગયા, ટૂટી ચુડિયન પર સાજ કહાં ?
મરચુકી મૈતો જીતેજી, મહારાજ નહીં તો રાજ કહાં ?
યે જીવન જીવનનાથકા હય, અબ જીવનસે મોહે કાજ કહાં ?

— સમાપ્ત —